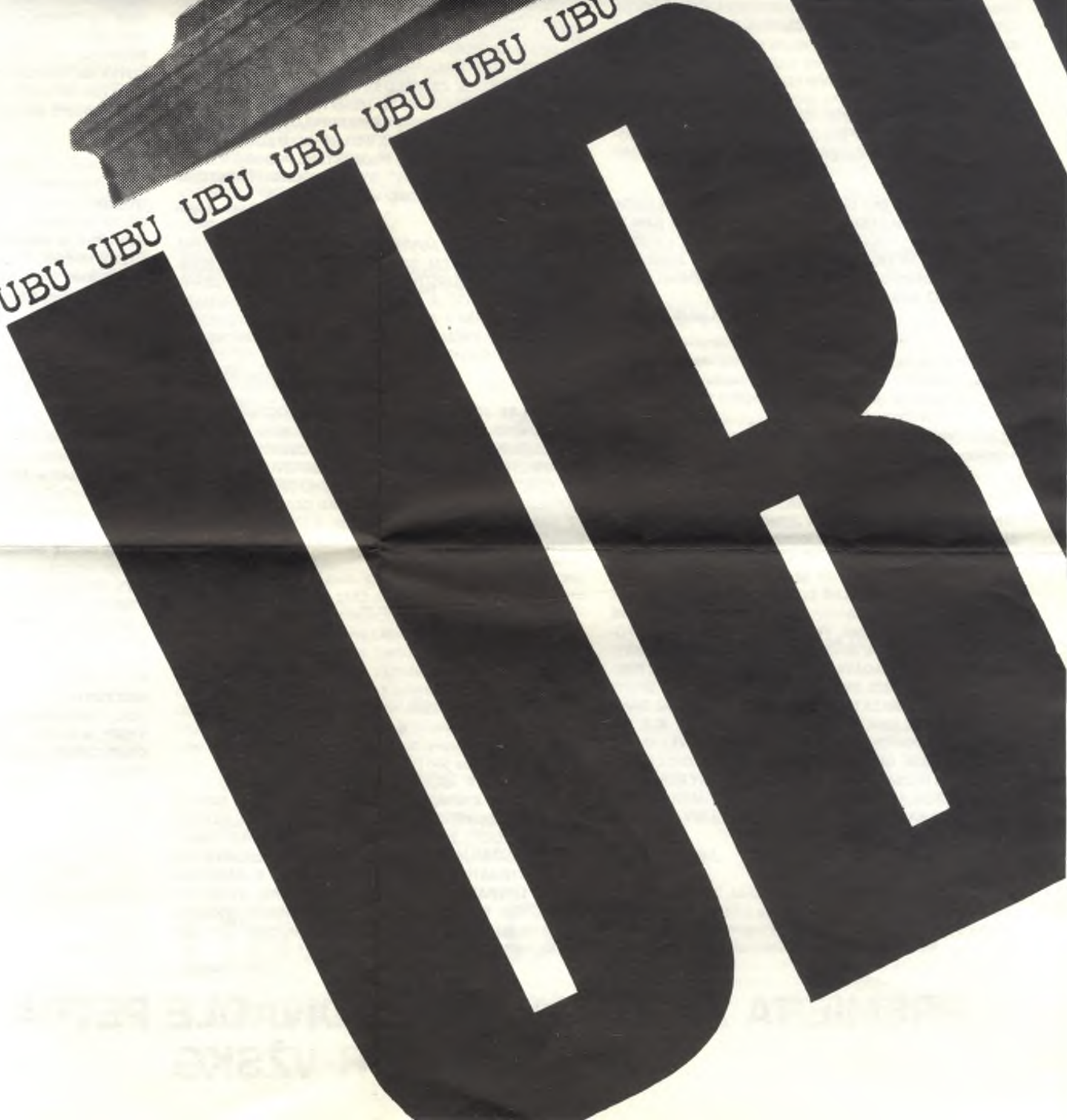

UBU UBU UBU UBU UBU UBU UBU UBU

STÁTNÍ DIVADLO V OSTRAVĚ
ČINOHRA PETRA BEZRUČE

ALFRED JARRY KRÁL UBU

Vedoucí výroby a technického provozu: ing. Ivan Bllek. Vedoucí jevištního provozu: Josef Maděra. Mistr dekoračních dílen: Jaroslav Mazáč. Mistr kostýmní výroby: Marie Dopitová. Jevištní mistři: Přemysl Kirschner, Jiří Lupínek. Mistr osvětlení: Zdeněk Osif. Mistr vlásenkárny: Jindra Kučajová. Mistr rekvizitárny: Eva Wiesnerová. Mistr garderoby: Zlata Nezhybová. Zvuk řídí: Marie Krejčí.

PŘEKLAD: PROKOP VOSKOVEC
ÚPRAVA: MILOŠ MACOUREK A JAN GROSSMAN

REŽIE A SCÉNA: PAVEL PALOUŠ
KOSTÝMY: DANIELA FLEJŠAROVÁ J. H.
SCÉNICKÁ HUDBA: NORBERT LICHÝ
DRAMATURG: KAZIMÍR GROCHOL

Veškerá práva k provozování tohoto díla zastupuje DILIA Praha.

*Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce.
Ředitel divadla: PhDr. Dalibor Malina. Šéf činohry Petra Bezruče:
Karel Suszka. Redakce programu: PhDr. Ladislav Slíva. Výtvarná
stránka programu: Marta Roszkopfová. Tisk Polygrafický prů-
mysl, státní podnik, Praha – Moravské tiskařské závody, sdru-
žený podnik, Olomouc, závod Ostrava, provoz 21, Novinářská 7,
R 906504. o 380034789. Cena programu 1,50 Kčs.*

NEPRODEJNĚ

I POTŘÁSL OTEC UBU HRUŠKOVITOU HLAVOU, COŽ DO JAZYKA ENGLICKÉHO SHAKESPEARE PŘEVEDENO BÝTI MŮŽE, A POD TÍMTO JMÉNEM SE V ENGLICKU OD NĚHO ZACHOVALO MNOHO ZNAMENITÝCH DRAMAT.

Motto A. Jarryho ke hře Ubu králem

Začalo to drobnými skandálky na lyceu v Rennes, které neposlušný studentík ze spořádané měšťanské rodiny z Lavalu (nar. 8. září 1873) přesto s brilantním úspěchem dokončil, projevil neobvyklé nadání nejen v přírodních a technických vědách (matematika, fyzika), ale i ve sportu (cyklistika, šerm, veslování).

Měl rád fyziku, ale ne už tak profesora tohoto předmětu Héberta. Jeho spolužák Charles Morin ho zpodobil ve veršované epické básni Poláci. Tu Alfred Jarry ve svých patnácti letech zdramatizoval a hrál ji pro své kamarády v podobě loutkového divadla. Tak vlastně vznikla figurina Otce Ubu.

PAK PAŘÍŽ, CHVILKA VÁHÁNÍ, NEMÁ-LI SE DÁT NA TECHNICKOU DRÁHU, A SKOK STŘEMHLAV MEZI LITERÁTY V DOBĚ OFENZÍVY SYMBOLISTŮ. JEJICH TEHDEJŠÍ TEORETIK RÉMY DE GOURMONT PRVÝ ROZPOZNÁVÁ JARRYHO NEOBVYKLOU ORIGINALITU. NÁSLEDUJE SPOLUPRÁCE S ČASOPISY A 1894 A 1895 PRVNÍ DVĚ KNÍŽKY VE ZNAMENÍ SYMBOLISMU, ALE UŽ SE ZŘEJMÝMI OSOBITÝMI NÁZVUKY. OBĚ SI ILUSTROVAL VLASTNÍMI DŘEVORYTY A KRESLIL PAK HOJNĚ I PRO ČASOPIS L'YMOGIER, KTERÝ S RÉMYM DE GOURMONT ZALOŽIL. DALŠÍ VÝZNAMNOU UDÁLOSTÍ V JEHO ŽIVOTĚ JE NEMALÉ DĚDICTVÍ. JARRY JE PROMRHAL S REKORDNÍ RYCHLOSTÍ A JE PAK NADÁLE ODKÁZÁN UŽ JEN NA VÝTĚZEK SVĚHO PERA, COŽ ZNAMENÁ, ŽE JE TRVALE CHUDÝ.

Ludvík Kundera

Jeho život byla vlastně nepřetržitá řada výstředností, počínaje jeho bohémstvím, přes bydlení (v maličkém místnůstce s nízkým psacím stolem, na němž psal vleže na břicho) až po způsob obživy (když neměl na živobytí, chytal ryby a pojídal je).

ALE ZATO ZAČÍNÁ BÝT SLAVNÝ, PŘEDEVŠÍM PO PREMIÉRE HRY UBU KRÁLEM (1896) . . . V PRUDKÉM SLEDU NÁSLEDUJÍ ROMÁNY, V NICHŽ SE OBJEVUJÍ SEMTAM I VERŠE, KNIHY, KTERÉ SE OD SEBE DIAMETRÁLNĚ LIŠÍ ZÁMĚREM, STAVBOU I FORMOU, JEŽ VŠAK PŘES TUTO RŮZNORODOST SPOJUJE TÁŽ PODIVUHODNÁ OSOBITOST . . .

Ludvík Kundera

Názvy těchto románů jsou: Dny a noci, Lásky na návštěvách, Absolutní láska, Messalina. Spojuje je provokativnost vůči obecnému měšťáckému vkusu, v duchu životního hesla jeho literární generace Épatiez les bourgeois.

Po osmi letech Jarry oprávil svou loutkovou hru Ubu králem a nabídl jí řediteli pařížského Théâtre de l'Oeuvre Lugné-Poeovi.

10. PROSINEC 1896 JE VÝZNAMNÝ DEN V DĚJINÁCH SVĚTOVÉHO DIVADLA. JE TO DEN JEDNÉ Z NEJSKANDÁLNĚJŠÍCH PREMIÉR, JAKÉ SE KDY KONALY . . . PŘÍTOMNY BYLY VEŠKERÉ CELEBRITY TEHDEJŠÍHO SPOLEČENSKÉHO A UMĚLECKÉHO SVĚTA. AUTOR SI SÁM PŘEDNESL ÚVODNÍ PROJEV, HLASEM ÚMYSLNĚ SUCHÝM, MONOTÓNÍM. PAK SE ROZHRNULA OPONA . . . A OTEC UBU PRONESL SVÉ POVĚSTNÉ PRVNÍ SLOVO. VYPUKL STRAŠLIVÝ POVYK, POHORŠENÁ HONORACE SYČELA, KŘIČELA, DUPALA, JARRYHO PŘÍZIVCI JIM NADÁVALI, OSVĚTLOVAČ STRÍDAVĚ ROZSVĚCOVAL A ZHAŠEL SVĚTLA V SÁLE. TO TRVALO ČTVRT HODINY. OTEC UBU ZATÍM NA SCĚNĚ IMPROVIZOVAL DIVOKÝ TANEC. PAK HRA KONEČNĚ POKRAČOVALA, ALE PŘI KAŽDÉ Z PRŮPOVÍDEK OTECE UBU PROPUKALA VŘAVA NANOVO. URAŽENÍ ODCHÁZELI. NORMÁLNÍ SE CHECHTALI. PŘÍVRŽENCI PLESALI. POPRASK V TISKU, KTERÝ REAGOVAL VĚTŠINOU ZCELA ODMÍTAVĚ, BYL NÁRAMNÝ. JARRY SE JEN POSMÍVAL A BAVIL JEDEN Z KRITIKŮ, KTEŘÍ HRU POCHVÁLIL, POZBYL MÍSTA.

Ludvík Kundera

Skandály, které vyvolala Ibsenova Strašidla, Schnitzlerův Kolotoč či Bergova opera Lulu nebyly nic proti skandálu kolem Jarryho a jeho Ubu. Jím vlastně začíná nepřilíživá a početná, ale známá linie divadla jako přímého útoku na měšťácké publikum.

PROLOG . . . . . PAVEL HANDL
OTEC UBU . . . . . MILAN SOVA
MATKA UBU . . . . . ALENA TOMÁNKOVÁ
ČUŘISLAV . . . . . OTAKAR PRAJZNER
TYČKA . . . . . PAVEL TOMANKA
KLÍN . . . . . LADISLAV BRŮCKNER
KRÁL . . . . . JINDŘICH DVOŘÁK
KRÁLOVNA . . . . . BLANKA MEIEROVÁ
HROMOSLAV . . . . . VÍTĚZSLAV KRYŠKE
MARŠÁL . . . . . PAVEL HANDL
MEDVĚD . . . . . MIROSLAV KUDELA
ČURIMÍR . . . . . BOHUSLAV ČVANČARA
ELEUTHERIE . . . . . DANA ZAORALOVÁ
KAPRÁL . . . . . OTAKAR PRAJZNER
STAROSTA . . . . . BOHUSLAV ČVANČARA
SOUDCE . . . . . LADISLAV BRŮCKNER
PROKURÁTOR . . . . . VÍTĚZSLAV KRYŠKE
OBHÁJCE . . . . . PAVEL TOMANKA
ŽALÁRNÍK . . . . . PAVEL HANDL
TURISTKA . . . . . BLANKA MEIEROVÁ
VILIBALD . . . . . JINDŘICH DVOŘÁK
HLASATELKA . . . . . MIROSLAV KUDELA
ŠLECHTA, ÚŘEDNÍCI, HISTORICI,
BÁSNÍCI, NÁRODNÍ ČETNICTVO . . . . . PAVEL HANDL
MIROSLAV KUDELA
NORBERT LICHÝ
ONDŘEJ MALÝ

PRONÁSLEDOVANÝ LID,
SVOBODNÝ LID . . . . . MIROSLAV KUDELA
NORBERT LICHÝ
ONDŘEJ MALÝ

LID, BOŘIČI . . . . . LADISLAV BRŮCKNER
VÍTĚZSLAV KRYŠKE
PAVEL TOMANKA

PŘEDSTAVENÍ ŘÍDÍ: VĚRA KRYŠKOVÁ
TEXT SLEDUJE: MARTA VESELÁ

Najdeme v ní třeba Majakovského kabaretně provedený manifest Facka obecnému vkusu, lečkeré dílo surrealistického dramatu a můžeme ji dovést až do doby zcela nedávné, ke hře Spillání publiku současného západoněmeckého autora Petra Handkeho.

UBU JE KRUTÁ KARIKATURA EGOISTICKÉHO A STUPIDNÍHO MĚŠTÁKA, VIDĚNÁ NEÚPROSNÝM POHLEDEM ŠKOLÁKA. ALE TATO RABELAISOVSKÁ POSTAVA S FALSTAFFOVSKOU NENASYTNOSTÍ A ZBĚLOSTÍ NENÍ JEN POUHOU SPOLEČENSKOU SATIROU. JE TO DĚSIVÝ OBRAZ LIDSKÉ ZVÍŘECKOSTI, JEJÍ KRUTOSTI, BEZSKRUPULÓZNOSTI. UBU JE UBOHÝ, VULGÁRNÍ A NEUVĚŘITELNĚ BRUTÁLNÍ NETVOR, KTERÝ SE OBJEVIL VE SVĚ PŘEMRŠTĚNÉ PODOBĚ V ROCE 1896, ALE OD ROKU 1940 BYL O HODNĚ PŘEDSTÍŽEN SVOU SKUTEČNOU PODOBOU.

Martin Esslin

CELÉ DÍLO ALFREDA JARRYHO, A ZVLÁŠTĚ JEHO POVĚSTNÁ FRAŠKA UBU KRÁLEM, SPOČÍVÁ NA VYZÝVAVÝCH A BOŘIVÝCH SILÁCH HUMORU PŘIVEDENÉHO NA BOD VARU. JARRY TAK KUJE KRUTOU A OSTROU ZBRAŇ PROTI BURŽOAZII, PROTI HLUPÁKŮM I FILISTRŮM. NA VĚČNÉ ČASY JE ZEMŠĚŠŤUJE VE SVĚM SARKASTICKÉM DIVADLE, JEŽ NIC NEZTRATILO ZE SVĚHO ELÁNU A VÝNAMU.

Charles Dobzynski

POZDĚJI SE JARRYHO UBUOVI DOSTALO OCENĚNÍ PONĚKUD JINÉHO. PSALO SE, ŽE MÁ „SATIRICKOU PROSTOTU ARISTOFANOVU, MOUDROST A BEZOHLADNOST RABELAISOVU A LYRICKOU FANTAZII SHAKESPEAROVU“, A ŽE „HRDINA TOHOTO GENIÁLNÍHO PIMPRLOVÉHO EPOSU VSTOUPIL DO DĚJIN SVĚTOVÉ LITERATURY JAKO DON JUAN, TARTUFFE, HAMLET A PANURGE“. DOPLŇME: A JAKO ŠVEJK.

Ludvík Kundera

Na frašku Ubu králem navazuje Jarryho hra Ubu sputaný (1900). V maňáskovém divadle Chez Quatres Arts se v roce 1901 hrál Jarryho Ubu na homoli, což je vlastně Ubu králem – s novým prologem a vloženými písněmi – určený pro loutkové provedení. Z pozůstalosti pak byly později publikovány ještě další Jarryho drobnější ubuovské texty.

V roce 1902 vyšel Jarryho román Nadsamec. K Otci Ubu v něm Jarry vytvořil další sarkastický kreslený obludný typ měšťáka. A do trojice je doplnil Doktor Faustroll z Jarryho knihy Skutky a názory doktora Faustrolla, patafyzika (vyšel až posmrtně v roce 1911).

PROTI „BLBU ZVÍŘECKÉMU“, JIMŽ JE OTEC UBU, ZNAJÍCÍ JEN IDOL VELIKÉHO PANDĚRA, JE DOKTOR FAUSTROLL „BLB VĚDECKÝ“, TO JEST PATAVĚDECKÝ, TO JEST PAVĚDECKÝ. SMĚŠUJE S GENIÁLNĚ STUPIDNÍ VELKORYSOSTÍ VŠE: MATEMATIKU S FILOZOFIÍ, TELEPATII S NÁBOŽENSTVÍM, LITERATURU SE ZEMĚPISEM, O VŠEM „VĚDECKÝ“ ŽVANÍ, VŠE DŮLEŽITĚ ZVLÁDÁ A NABUBŘELE VYKLÁDÁ. JEHO REJSTŘÍK JE SUŠŠÍ NEŽLI REJSTŘÍK OTECE UBU, ALE SVOU JEMNOU IRONIÍ NEMĚNĚ ÚČINNÝ.

Ludvík Kundera

SLUNCE JE PEVNÁ A HOMOGENNÍ STUDENÁ KOULE. JEHO POVRCH JE ROZDĚLEN NA METROVÉ ČTVERCE, KTERÉ JSOU ZÁKLADNAMI DLOUHÝCH PŘEVŘACENÝCH JEHLANŮ, OPATŘENÝCH ZÁVITEM, DLOUHÝCH 696 999 KM, SE ŠPICEMI VZDÁLENÝMI KILOMETR OD STŘEDU.

Druhý dopis doktora Faustrolla lordu Kelvinovi z knihy A. Jarryho Skutky a názory doktora Faustrolla, patafyzika. Doktor Faustroll se například s „úspěchem“ pokusil o matematickou definici Boha.

V roce 1907 A. Jarry těžce onemocněl zápallem mozkových blan.

*PANÍ RACHILDOVÁ,
OTEC UBU TENTOKRÁT NEPIŠE V HOREČCE (ZAČÍNÁ TO JAKO TESTAMENT, JE OSTATNĚ UŽ NAPSÁN). MYSLÍM, ŽE TEĎ JSTE POCHOPILA, ŽE NEUMÍRÁ (PROMÍŇTE, ALE UŽ JE TO SLOVO VENKU) Z LAHVÍ A Z JINÝCH ORGÍ.
NETRPĚL TOUTO VÁŠNÍ A BYL DO TĚ MÍRY KOREKTNÍ, ŽE SE DAL PROHLÉDNOUT VŠEMI „MLÉKAŘI“. NEMÁ ŽÁDNOU ZÁVADU ANI V JÁTRECH, ANI NA SRDCI ANI V LEDVINÁCH, BA DOKONCE ANI V MOČI! JE JEDNODUŠE VYČERPÁN: DOST ZVLÁŠTNÍ KONEC U NĚKOHO, KDO NAPSAL NADSAMCE. JEHO KOTEL NEPRASKNE, NÝBRŽ VYHASNE. PONENTÁHLU SE ZASTAVÍ JAKO DOCHÁZEJÍCÍ MOTOR . . .*

Z dopisu A. Jarryho

1. LISTOPADU 1907 PŘIŠEL ZA ALFREDEM JARRYM DO NEMOCNICE DOKTOR SALTAS. JARRYHO VZEŽŘENÍ JIŽ NE DOVOLOVALO POCHYB. DOKTOR SALTAS SE HO ZEPTAL, NEPOTŘEBUJE-LI NĚCO. JARRYMU SVITLO V OČÍCH. ANO, NĚCO BY MU PRY OPRAVDU UDĚLALO RADOST. DOKTOR SALTAS HO UJISTIL, ŽE TO OKAMŽITĚ DOSTANE. JARRY VYSLOVIL SVÉ PŘÁNÍ: CHTĚL PÁRÁTKO. SALTAS MU JICH ZA CHVÍLI PŘINESL CELOU KRABÍČKU. JARRY VZAL JEDNO PÁRÁTKO DO DVOU PRSTŮ PRAVÉ RUKY. V JEHO OBLIČEJI SE ZRAČILA PATRNÁ RADOST. ZDÁLO SE, ŽE SE CÍTÍ NÁHLE BLAŽENÝ, JAKO ZA DNŮ, KDY ODJÍZDĚL NA RYBOLOV, NA LODIČKY NEBO NA CYKLISTICKÝ VÝLET. SOTVA SALTAS POKROČIL O NĚKOLIK KROKŮ, ABY PROMLUVIL S OŠETŘOVATELKOU, POKYNULA MU, ABY SE OBRÁTIL: JARRY PRAVĚ SKONAL.

Ludvík Kundera

ZBÝVÁ PODOTKNOUT, ŽE SI VE FRANCII DOSUD SVIŽNĚ VEDE OBEC JARRYHO CTITELŮ, ORGANIZOVANÁ V JARRYOVSKÉM DUCHU V JAKÉSI MAMUTÍ HYPERAKADEMII S NESČETNÝMI KOMISEMI, NADKOMISEMI, MEZIKOMISEMI, PODKOMISEMI A PODPODKOMISEMI. V SEZNAMU ČLENŮ . . . ČTĚME MNOHÁ VELKÁ JMÉNA FRANCOUZSKÉHO UMĚNÍ – MIMO JINÉ TAKÉ JMÉNO MALÍŘE JOSEFA ŠIMY, ČLENA UBUISTICKÉHO ŘÁDU VELIKÉHO PANDĚRA.

Ludvík Kundera

UBU NEMÁ PRONÁŠET „DUCHAPLNOSTI“, JAK TO ŽÁDALI RŮZNÍ UBIČKOVÉ, NÝBRŽ BLBĚ FRÁZE, A TO S CELOU AUTORITOU PRAVÉHO BLBA.

Alfred Jarry

Ubu králem byl u nás poprvé proveden v roce 1928 v Osvobozeném divadle v režii Jindřicha Honzla a ve výpravě Jindřicha Štyrského. Otec Ubu hrál Jan Werich, Matku Ubu Světlá Svoziřlová. Text přeložil Jiří Voskovec, ale dodnes je tento překlad uváděn pod jménem jeho bratra Prokopa, byť ten překlad pouze zredigoval. (Další krásná mystifikace, navazující přesně na dílo Velkého Mystifikátora Jarryho).

ŽIVÝ KRÁL UBU NA OSVOBOZENÉM DIVADLE, OVZDUŠÍ, KTERÝM DOVEDLI OBKLOPIT DIVÁKA OD PRVNÍCH ZVUKŮ ORIGINALNÍ HUDBY, VZRUŠENÍ, KTERÝM OBECENSTVO REAGOVALO, TO DÁVÁ NOVOU VÍRU V DIVADLO, TAK ZOHAVENĚ, TAK ZRUINOVANÉ OFICIÁLNÍ SCĚNOU, ŽE I TĚM, KTEŘÍ JIM ŽILI, ZDÁLO SE MRTVÉ. A ZATÍM ŽIJE . . . KRÁL UBU ZŮSTAL KRÁLEM: PANUJE NAD DRAMATICKOU PEVNÍNOU, OBROUŠENOU BOUŘÍ KRIZE JAKO HELGOLANDSKÉ VÝSPY, A VLÁDNE PEVNOU RUKOU. JE Z DRAMAT, KTERÁ OBJEVUJEME VŽDY ZNOVU, ABYCHOM SE VŽDY ZNOVU TĚŠILI.“

Julius Fučík

V roce 1937 byl Ubu uveden v pařížském Théâtre d'Essais v kontaminaci textů dvou Jarryho her – Ubu králem a Ubu sputaný. Z tohoto principu vyšla i Grossmanova inscenace v roce 1964 v pražském Divadle Na zábradlí s Janem Lišíčkem v titulní roli. Textovou úpravu pro tuto inscenaci provedl režisér J. Grossman spolu s M. Macourkem. Vycházíme z ní i my.

Ubu nezemřel, protože nevymřeli Ubuové.

— 51 —

PREMIÉRA 21. ŘÍJNA 1989 V DIVADLE PETRA BEZRUČE
V DKP ROH VŽSKG